

Новак О. Ю.,
старший судовий експерт групи економічних досліджень
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС
України, м. Луцьк

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Тема економічної безпеки нашої держави зараз є досить актуальною, зважаючи на обставини, що виникли з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року та нестабільні умови світової економіки. Прогнози провідних економічних інститутів свідчать про зростання світової економіки у найближчі роки, проте показники зростання у кожному з прогнозів відрізняються. Прогнозується незначне зростання економіки України та передбачається, що 2024 рік залишиться важким з огляду на нестабільні економічні умови – збереження геополітичної напруги та все ще високу інфляцію. Війна в Україні та Ізраїлі – один з ключових чинників, який негативно впливає на перспективи розвитку світової економіки та змушує експертів бути обережними у прогнозах через її непередбачуваність [3].

Економічна безпека як частина національної безпеки держави – це комплекс дієвих заходів офіційних державних органів, які забезпечують стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризують здатність національної економіки до розширеного самовідтворення та задоволення потреб громадян, суспільства і держави на певному встановленому рівні та в певному часовому проміжку. Об'єктом економічної безпеки виступає як економічна система узята в цілому, так і її складові: природні багатства, фінансові ресурси, людські ресурси, виробничі та невиробничі фонди, нерухомість, господарські структури.

Рівень економічної безпеки визначається за допомогою сукупності показників-індикаторів економіки країни, які найбільш повно характеризують явища і тенденції в економічній сфері. До показників підвищеної небезпеки в економічній сфері відносять:

- 1) втрату здатності економічної системи держави вийти з економічної кризи внаслідок критичного впливу таких чинників, як інтенсивне зростання економічної злочинності, що паралізує економічну систему держави;
- 2) критичне звуження ресурсного потенціалу;
- 3) якісну структурну кризу індустріальних галузей унаслідок критичного падіння промислового, технологічного, науково-технічного, експортного, платіжного потенціалів держави;
- 4) інтенсивне зростання інфляційних процесів;
- 5) критичний стан інфраструктури держави тощо [2].

Моніторинг індикаторів економічної безпеки має винятково важливе значення для економіки держави в умовах соціально-політичної нестабільності. В умовах воєнного стану економіка України зазнала значних змін в сторону спадання показників в усіх сферах функціонування, втратила значну частку потенціалу створення доданої вартості, відбулась суттєва зміна структурних елементів, а саме:

- зменшилась кількість людського ресурсу: близько 8 мільйонів українців виїхало за кордон, кількість внутрішньо переміщені по Україні громадян також постійно збільшується;

- погіршилась логістика в усіх сферах економічної та господарської діяльності в цілому: повністю зупинено авіаційний рух; відбувається морська блокада; зупинено залізничний рух на території ведення бойових дій;

- істотні негативні зміни функціонування бізнесу, що проявились в наступному: втрачено значну частку промислових потужностей та енергетичної інфраструктури, зменшилась можливість створення продукції та послуг через брак людських та матеріальних ресурсів, обмежена можливість збути продукцію на експорт; зменшення попиту та фізична неможливість ведення бізнесу в регіонах бойових дій.

За короткий термін фахівцями було швидко прийнято рішення, що стосуються нормативно-правового забезпечення економічного блоку у сферах митної політики, податкової політики, державних закупівель, відтермінування звітності тощо. [1] Окремі позитивні зміни переважно спрямовані на полегшення умов ведення бізнесу, але не торкаються принципових питань втрати ринків та можливостей продовження економічної діяльності.

Пропозиції фахових експертів щодо розв'язання ключових проблем полягають в наступному:

- 1) Спрощення окремих регулювань, зокрема в трудовому законодавстві та ринковому нагляді, фіскалізація виключно ризикових платників податків на час воєнного стану;

- 2) Посилення відповідальності за ринкові змови та зловживання монопольним становищем;

- 3) Просування можливості виділення західними державами - партнерами спеціальних додаткових квот для української продукції;

- 4) Лібералізація податкового законодавства – зменшення відсотка податку на прибуток, зниження навантаження на фонд оплати праці тощо.

Згідно з даними Міністерства економіки, у 2024 році очікується прискорене зростання ВВП на рівні близько 5% за умови завершення війни до середини року, та поступове повернення мігрантів додому, відновлення роботи портів після визволення та розмінування під впливом реалізації заходів уряду, активне реформування та відбудова України завдяки допомозі країн-партнерів і

міжнародних організацій, а також приплив інвестицій на фоні ефективності впровадження реформ [4].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015. зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 02.11.2023).
2. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. К.: Видавництво КВІЦ, 1999. 464 с.
3. Ус Іван. Національний інститут стратегічних досліджень. Перспективи світової економіки у 2023 році. URL: <http://surl.li/nffkg> (дата звернення: 02.11.2023).
4. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ». <http://surl.li/nffjy> (дата звернення: 02.11.2023).